

Dönem : 2
Toplantı : 2

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 261

Türkiye ile İran arasında Transit Anlaşması ve eklerinin onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanun tasarısı ve Ulaştırma, Bayındırlık, Gümrük ve Tekel, Dışişleri ve Plân komisyonları raporları (1/82)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71-185/6250

15 . 12 . 1965

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 18 . 3 . 1964 tarihli ve 71-2246/936 sayılı yazımız.

Seçim döneminin sona ermesi dolayısıyla sonuçlandırılmayıp içtüzüğün 69 ncu maddesi gereğince hükümsüz kalmış bulunan ve listenizin 1/668 sırasında kayıtlı «Türkiye ile İran arasında Transit Anlaşması ve Eklerinin onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanun tasarısı» nın tekrar görüşülmesine müsaadelerini rica ederim.

Süleyman Demirel
Başbakan

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71-2246/936

18 . 3 . 1964

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 12 . 3 . 1964 tarihinde kararlaştırılan «Türkiye ile İran arasında Transit Anlaşması ve eklerinin onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanun tasarısı», gerekçesi ve ilişkileriyle birlikte ekli olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

İsmet İnönü
Başbakan

GEREKÇE

1. Türkiye ile İran arasında «Yolcu ve mal transit ve nakliyatını geliştirmek» maksadiyle 25 Aralık 1949 tarihinde akdedilmiş ve halen yürürlükte bulunan Anlaşma ve ekleri, akdedildikleri tarihteki şartları nazara alan ve o günkü transit anlayışını aksettiren vesikalar olarak zamanla gelişen ihtiyaçlar karşısında yetersiz kalmışlar ve dolayısıyla Türkiye ile İran arasındaki transit nakliyatının arzu edilen şekilde gelişmesini önleyici bir mahiyet almışlardır. Heyeti umumiyesi

35 sayfayı geçmekte olan ve birçok hükümleri keza zamanla lüzumsuz hale gelmiş bulunan bu Anlaşma ve eklerinin yerine, halihazır ihtiyaçlara cevap verdiği kadar iki memleketin bu saha-ya taallük eden münasebetlerinde, ilerde vukuu muhtemel inkişafı da nazara alan yeni bir anlaşmanın akdinin yerinde olacağı düşünülmüş ve bu maksatla iki memleket arasında, 25 Aralık 1949 Anlaşmasının tatbikatından edinilen tecrübelerden de faydalanılarak, yeni bir Transit Anlaşması akdedilmiştir. Yeni Anlaşma 15 maddeden ibaret bir esas metin ile bunun ekini teşkil eden, biri, her iki ülkedeki başlıca transit yollarının tâyinine, diğeri gümrük formalitelerinin basitleştirilmesine aid olmak üzere iki kısa Protokol ve gümrük teminatına mütaallik bir mektup-tan müteşekkildir.

Yeni Anlaşma ve ekleri transit serbestisini esas almakta, iki memleket arasındaki transit nakliyatını, ileri memleketlere tatbik edilene müşabih bir rejime kavuşturmaktadır.

Bu Anlaşma ile tarafların gerek iki memleket arasında gerekse yekdiğerinin ülkesinden kara, hava ve demiryoluyla yapacakları yoleu ve eşya nakliyatının aksamadan cereyanı için lüzumlu şartlar temin edilmiş, ayrıca bu nakliyatın gelişmesini teşvik edecek birçok kolaylıklar karşılıklı olarak sağlanmıştır. Şöyle ki :

2. Anlaşmanın 1 nci maddesi Âkıdlardan her birinin, kendi ülkesinde, diğेरinin yoleu, eşya ve taşıtlarına serbest transit hakkı tanınmasına mütedairdir.

2 nci maddede Âkıdlardan kendi ülkesindeki transit nakliyatının faydalandığı yolların her zaman kabili istifade vaziyette tutulacağı hüküm altına alınmıştır.

3 ncü maddede transit nakliyatını geliştirmek maksadiyle, bu nakliyatı ilgilendiren gümrük ve sair formalitelerin basitleştirileceği ve süratlendirileceği kaydedilmiştir. Bu konuda bu saf-hada alınmış olan tedbirler 2 No. lu Protokolde gösterilmiştir.

4 ncü madde iki memleket arasında yapılacak yoleu ve eşya nakliyatına da transit nakliyatına tanınan kolaylıkların uygulanacağına dairdir. Bu madde ile iki memleket arasındaki ticari emtia nakliyatının, aynen bir memleket dâhilinde yapıłana benzer şekilde ierası temin edilmiş olduğu gibi, Türkiye ile İran arasında muntazam yoleu ve eşya nakliyatı servislerinin kurulması da im-kân dâhiline girmiş ve teşvik edilmiş olmaktadır.

Transit nakliyatından hizmet karşılığı ücretlerden başka hiçbir vergi ve resim alınmayacağına dair olan 5 nci madde, bu konuda milletlerarasında umumiyetle kabul edilmiş bulunan bir prensibi aksettirmekte ve transit nakliyatını teşvik maksadiyle Anlaşmaya dercedilmiş bulun-maktadır.

6 nci madde transit yoleu ve eşya nakliyatının her hangi bir aksaklığa mahal vermeden cereyanını teminen alınması zaruri tedbirlere mütedair olup, bu maddede zikri geçen ambar, ardiye, yükleme ve boşaltma tesisleri memleketimizde İran transitini ilgilendiren başlıca yollar ve li-manlarda esasen temin edilmiş bulunmaktadır. Bu tesis ve kolaylıkların transit nakliyatının gelişmesiyle orantılı olarak tevsii icabedecektir.

Tarafların yoleu ve eşya nakliyatı ile iştigal eden müesseselerinin yekdiğerinin ülkesinde acen-talık ve mümessillik açmalarına 7 nci maddeyle müsaade edilmesiyle transit nakliyatının daha kolaylıkla ve düzenli bir şekilde cereyanına imkân sağlanmış olmaktadır.

Transit nakliyatında da, diğेर alanlarda olduğu gibi bir rekabet unsurunun mevcudiyetini kabul etmek zorunluğu vardır. Türkiye ile İran arasında transit nakliyatı hacminin artırılabil-mesi, bu nakliyatın tarafların ülkeleri üzerinden yapılması için tercih sebeplerinin ihdasına bağ-lıdır. Bu sebeplerin en başında maliyet unsurunun geldiğine şüphe yoktur. 8 nci maddede sözü geçen indirimlere bu hususu temin bakımından lüzum hissedilmiştir.

Hür memleketler arasındaki yoleu ve eşya nakliyatına uygulanan usullerin her gün biraz daha kolaylaştırılmakta ve yeknesaklaştırılmakta olması nazara alınarak, Anlaşmanın imzasından son-ra milletlerarası sahada ihdas edilecek kolaylıkların Türkiye ile İran arasındaki transit nakliya-tına da uygulanabilmesini temin bakımından 9 ncü madde Anlaşmaya dercolunmuştur.

10 ncü madde transit malların satışı halinde sağlanacak gelirlere alınacak vergiye mütaal-lik olup her iki memleketin mevzuatı göz önünde tutularak tanzim edilmiştir.

11 nci madde ile; Milletlerarası Anlaşmalar ve millî mevzuat gereğince transiti yasak edilmiş veya şarta bağlanmış eşyaya ait hükümler saklı tutulmuştur.

Transit nakliyatının en iyi bir şekilde yürütülmesini ve günün icabettirdiği tedbirlerin süratle alınarak tatbikata konulmasını sağlamak amacıyla iki tarafa mensup salâhiyetli temsilcilerin karma komisyon halinde toplanmaları faydalı görülerek bu husus Anlaşmaya dercedilmiştir. Madde 12.

Transit işlerinin çok yönlü ve muhtelif bakanlık ve teşekkülleri ilgilendirmekte olması dolayısıyla bu işlerin koordine bir şekilde yürütülmesini teminen her iki memlekette transit işlerinin toplanacağı birer merkezi makam tâyini şayanı arzu görülmüştür. Madde 13.

14 ncü madde yürürlük maddesidir.

Anlaşma 5 yıl müddetle akdedilmiştir. - Madde 15 - 5 yılın hitamından 6 ay önce Âkıdlardan biri tarafından feshedilmediği takdirde kendiliğinden 5 yıl daha temdid edilmiş sayılacaktır. Yürürlük müddetinin belirli bir süreye bağlanmasına başlıca şu mülâhazalar hâkim olmuştur. Transit nakliyatının icabettirdiği yatırımların plânlanması ve bu yatırımlara girişilebilmesi için Anlaşmanın yürürlükte kalacağı asgari müddetin ilgililerce bilinmesinin; ayrıca gelecekteki ihtiyaçları bugünden tam mânasıyla takdir etmek mümkün olamayacağından, ilerde doğacak ihtiyaçlara ve Âkîd memleketlerin gelecekteki durumlarına göre yeni bir Anlaşmanın akdi imkânlarının şimdiden sağlanmasının yerinde olacağı düşünülmüştür.

3. Anlaşmaya iki Protokol bir de mektup eklenmiştir.

4. Bir numaralı Protokolde her iki ülkede transit nakliyatının faydalanacağı başlıca yollar gösterilmiştir. Bu yolların bilinmesine tarafların bilhassa Anlaşmanın 2 nci maddesiyle üslenmiş buldukları vecibeler bakımından ihtiyaç görülmüştür. Mamafih bu yol tâyini keyfiyeti yalnız eşya nakli için bahis konusu olup, bir Âkîd tarafa ait yolcular diğerinin ülkesinde trafiğe açık bütün yollardan serbestçe seyahat edebilecekler, ayrıca her iki tarafın bütün demiryolları da yekdiğerinin eşya ve yolcu nakliyatına açık olacaktır.

Türkiye ile İran arasında transit, yolcu ve eşya nakliyatının gelişmesi bakımından iki memleket demiryolları şebekeleri arasındaki irtibatın bir an önce tesisinin büyük önem taşıdığına şüphe yoktur. Bu irtibat kurulabildiği takdirde İran transit eşyası için zaman ve masraf yönünden en kısa yol Türkiye'den geçmiş olacaktır. Konunun iki memleket ekonomisi bakımından taşıdığı önem dolayısıyla bu demiryolu irtibatının bir an önce kurulması için tarafların elden gelen gayreti sarf edecekleri hususu Anlaşmaya dercedilmiş ve irtibat sağlandığında işletme yönünden alınacak tedbirler şimdiden derpiş olunmuştur.

5. İki numaralı Protokol gümrük formalitelerinin basitleştirilmesine ve yeknesaklaştırılmasına aittir. Transit nakliyatı mevzuunda her iki taraf mevzuatının imkân verdiği âzami kolaylıklar bu Protokole dercolunmuştur. Tarafların yolcu ve eşya nakleden hususi ve unumi taşıtlarının yekdiğerinin ülkesine triptikle girmesine müsaade olunması bunlar arasındadır.

Transit nakliyatını matlup şekilde geliştirmek maksadiyle bir de «Teskiyeli şirket» mekanizması ihdas ve Protokole dercolunmuştur. Transit nakliyatı konusunda esas itibariyle taraflara mensup müessese ve şahıslara eşit şartlar dâhilinde serbestî tanınmış olmakla beraber, iki memleket arasında transit yolcu ve eşya nakliyatının, halihazır şartların hususiyetleri de nazara alınarak düzenli bir şekilde cereyanını temin gayesiyle, tarafların yekdiğerine teskiye edecekleri nakliye şirketlerine, bunların nakliyatı beynelmîel şeraiti haiz taşıtlarla yapmaları halinde, gümrük teminatı ve gümrük formaliteleri bakımından istisnai kolaylıklar tanınması kabul edilmiştir. Bu sayede iki memleket arasındaki nakliyatın, bu kabilden muteber şirketler eliyle ve milletlerarası transit nakliyatı icaplarına uyan şekilde yapılması teşvik edilmiş olmaktadır.

Anlaşmaya, iki numaralı Protokolde zikri geçen teskiyeli şirketlere uygulanacak gümrük teminatına dair bir de mektup eklenmiştir. Teskiyeli şirketlerden yapacakları nakliyat için şirket başına her gümrük kapısında 12 bin dolâr muadili bir teminat alınması ile iktifa edilecektir. Te-

minat nakit olabileceği gibi banka mektubu şeklinde de olabilecektir. Teminat mevzuunda bu kolaylığın tanınmasıyla bir taraftan nakliyatın teskiyeli şirketler eliyle yapılmasının teşviki, diğer taraftan nakliye masraflarının indirilmesi gayesi istihdaf edilmiştir.

Önemli hükümleri ve bunlarla gözetilen maksatlar yukarda açıklanmış bulunan Türk - İran Transit Anlaşması ve ekleri, iki memleket arasındaki transit nakliyatının memleketimiz menfaatlerine uygun şekilde geliştirilmesine âmil olacak mahiyette görüldüğünden, onaylanmasının uygun bulunması maksadiyle sunulmuş bulunmaktadır.

Ulaştırma Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Ulaştırma Komisyonu
Esas No. : 1/82
Karar No. : 4

4 . 2 . 1966

Yüksek Başkanlığa

İçtüzüğün 69 ncu maddesi gereğince hükümsüz kalan evrak arasından çıkartılarak tekrar 22.12.1965 tarihinde Komisyonumuza havale buyurulan «Türkiye ile İran arasında Transit Anlaşması ve eklerinin onaylanmasının uygun bulunduğuuna dair kanun» tasarısı, ilgili Bakanlıklar temsilcileri de hazır oldukları halde tetkik ve müzakere olundu :

Gereğede belirtilen hususlar Komisyonumuzca da yerinde görülmüş, kanun tasarısı aynen ve ittifakla kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Bayındırlık Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Ulaştırma Komisyonu
Başkanı ve bu rapor

Sözcüsü

Antalya

İ. Ataöv

Kars

C. Ekinci

Kâtip

Sivas

K. Kangal

Kırklareli

M. O. Türkkan

İzmir

M. Döşemeci

Muş

K. Özsarıyıldız

İmzada bulunamadı

İzmir

H. Gümüşpala

Sinop

N. Özgüç

Sivas

N. N. Arslan

Bayındırlık Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Bayındırlık Komisyonu
Esas No. : 1/82
Karar No. : 4

29 . 3 . 1966

Yüksek Başkanlığa

İçtüzüğün 69 ncu maddesi gereğince hükümsüz kalan evrak arasından çıkartılarak tekrar 22.12.1965 tarihinde Komisyonumuza havale buyurulan «Türkiye ile İran arasında Transit Anlaşması ve eklerinin onaylanmasının uygun bulunduğuuna dair kanun» tasarısı, ilgili Bakanlıklar temsilcileri de hazır oldukları halde tetkik ve müzakere olundu :

M. Meclisi

(S. Sayısı : 261)

Gerekçede belirtilen hususlar Komisyonumuzca da yerinde mütalâa edilmiş yalnız Protokol (2) nin 4 ncü maddesinde derpiş edilen tezkiriyeli müessese ve şirketlerin imtiyazlı duruma sokulmalarını hususunun sarih olarak belirtilmesi suretiyle tasarı aynen ve ittifakla kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Gümrük ve Tekel Komisyonuna tevdi edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Bayındırlık Komisyonu

Başkanı ve bu rapor

Sözcüsü	Kâtip		
Zonguldak	Bingöl	Ankara	Antalya
C. Karakaş	M. E. Gündoğdu	H. Balan	A. Torgay
		İmzada bulunmadı	
Diyarbakır	İzmir	Malatya	Nevşehir
M. Cizreli	Ş. Adalan	Ş. Erik	İ. Boz
	Ordu		
	A. H. Onat		

Gümrük ve Tekel Komisyonu raporu

Millet Meclisi

Gümrük ve Tekel Komisyonu

4 . 7 . 1966

Esas No. : 1/82

Karar No. : 11

Yüksek Başkanlığa

Türkiye ile İran arasında Transit Anlaşması ve eklerinin onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanun tasarısı, ilgili Bakanlık temsilcilerinin iştirakiyle Komisyonumuzda tetkik ve müzakere edildi.

Gerekçede arz ve izah edilen hususlar Komisyonumuzca uygun mütalâa edilerek tasarı aynen kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Dışişleri Komisyonuna tevdi edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Gümrük ve Tekel

Komisyonu Başkanı

Bolu	Sözcü	Kâtip	
N. Bayramoğlu	Hatay	Samsun	Kırşehir
	T. Köseoğlu	Ş. Yücel	S. Onan
	Maraş	Samsun	
	V. Kadıoğlu	S. Uluçay	

Dışişleri Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Dışişleri Komisyonu
Esas No. : 1/82
Karar No. : 3

9 . 12 . 1966

Yüksek Başkanlığa

Türkiye ile İran arasında Transit Anlaşması ve eklerinin onaylanmasının uygun bulunduğu dair olan kanun tasarısı, ilgili Bakanlık temsilcilerinin iştirakiyle Komisyonumuzda görüşüldü :

Tümü üzerinde yapılan müzakereler neticesinde; gerekçede de sarahaten ifade edildiği veçhile, zamanla gelişmiş olan ihtiyaçları karşılamak ve iki memleketin bu sahaya taallük eden münasebetlerindeki muhtemel inkişaflarını da göz önünde bulundurmak suretiyle tanzim edilmiş olan Anlaşma prensip itibariyle Komisyonumuzca da uygun mütalâa olunarak tasarı aynen kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Plân Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan Manisa <i>E. Akça</i>	Başkanvekili Sivas <i>C. Odyakmaz</i>	Sözcü Çanakkale <i>M. Baykan</i>	Kâtip Eskişehir <i>E. G. Sakarya</i>
Ankara <i>R. Ergüder</i>	Aydın <i>Y. Menderes</i>	Bursa <i>N. Gürsoy</i>	İstanbul <i>M. Yardımcı</i>
İstanbul <i>O. Erkanlı</i>	İstanbul <i>S. Sarper</i>	İzmir Söz hakkım mahfuzdur. <i>S. İksel</i>	Kocaeli Söz hakkım mahfuzdur. <i>N. Erim</i>
Ordu <i>F. C. Erkin</i>	Sivas <i>S. Kurtbek</i>	Urfa Söz hakkım mahfuzdur. <i>B. Hatko (Boran)</i>	

Bütçe Plân Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Bütçe Plân Komisyonu
Esas No. : 1/82
Karar No. : 59

28 . 4 . 1967

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

(Türkiye ile İran arasında Transit Anlaşması ve eklerinin onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun tasarısı) ilgili Hükümet temsilcilerinin iştirakiyle görüşüldü :

Türkiye ile İran arasında (Yolcu ve mal transit ve nakliyatını geliştirmek) amacıyla 25 . 12 . 1949 tarihinde akdedilen ve halen yürürlükte bulunan anlaşma ve ekleri o zamanın ihtiyaçlarına cevap veren bir anlaşma idi. 1949 dan bu yana değişen ve çoğalan ihtiyaç karşısında anlaşma ve eklerinin günün ve geleceğin şartlarına uygun bir şekle sokulması zaruri görülmektedir. Bu zaruretten hareket edilerek iki memleket arasında eski anlaşmadan da edinilen tecrübelerden de faydalanılarak yeni bir transit anlaşması imzalanmıştı. Transit anlaşması ve ekleri, transit serbestliğini esas alarak

iki memleket arasındaki transit nakliyatının ileri memleketlerce tatbik edilene benzer bir rejime kavuşturmuştur. Bu suretle gerek her iki memleket arasında ve gerekse birbirlerinin ülkesinde kara, hava ve demiryolu ile yapılacak yoleu ve eşya nakliyatının aksamadan yürütülebilmesi için lüzumlu şartlar temin edildiği gibi nakliyatın gelişmesi için de birçok kolaylıklar sağlamıştır. Transit anlaşma ve eklerinin onaylanmasını öngören kanun tasarısı aynen kabul edilmiştir.

Öncelik ve ivedilikle görüşülmek ve Genel Kurulun tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkan V.	Sözcü	Kâtip
Aydın	Rize	Sakarya	Bolu
<i>İ. Sezgin</i>	<i>E. Y. Akçal</i>	<i>N. Bayar</i>	<i>H. İ. Coş</i>
Adıyaman	Ankara	Sivas	Çanakkale
<i>M. A. Atalay</i>	<i>İ. Seçkin</i>	<i>G. Sakarya</i>	<i>Ş. İnan</i>
Uşak	Erzurum	Eskişehir	Gümüşane
<i>O. Dengiz</i>	<i>C. Önder</i>	<i>M. İ. Anı</i>	<i>S. Savacı</i>
İstanbul	İstanbul	İstanbul	İzmir
<i>S. Aren</i>	<i>N. Eroğan</i>	<i>M. Güven</i>	<i>İ. Gürsan</i>
Kayseri	Konya	Ordu	Trabzon
<i>A. A. Hacıpaşaoğlu</i>	<i>S. F. Önder</i>	<i>A. H. Onat</i>	<i>A. İ. Birincioğlu</i>
	Trabzon		
	<i>A. R. Uzun</i>		

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Türkiye ile İran arasında Transit Anlaşması ve Eklerinin onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 1 Şubat 1964 tarihinde Tahran'da imzalanmış olan «Türkiye ile İran arasında Transit Anlaşması» ile buna ekli «Transit Yolları hakkında 1 sayılı Protokol», «Gümrük Formalitelerinin Kolaylaştırılması hakkında 11 sayılı Protokol» ve eki mektupların onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

12 . 3 . 1964

Başbakan	Devlet Bakanı ve	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
<i>İsmet İnönü</i>	Başb. Yardımcısı	<i>İ. S. Omay</i>	<i>M. Yolaç</i>
	<i>K. Satır</i>		
Devlet Bakanı V.	Adalet Bakanı	Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
<i>İ. S. Omay</i>	<i>S. Çumralı</i>	<i>İ. Sancar</i>	<i>O. Öztürk</i>
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı	Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
<i>F. C. Erkin</i>	<i>F. Melen</i>	<i>İ. Ökten</i>	<i>A. H. Onat</i>
Ticaret Bakanı	Sağ. ve Sos. Yar. Bakanı	Güm. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
<i>F. İslimyeli</i>	<i>K. Demir</i>	<i>M. Yüceler</i>	<i>T. Şahin</i>
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı	Sanayi Bakanı	En. ve Ta. Kay. Bakanı
<i>F. Alpiskender</i>	<i>B. Ecevit</i>	<i>M. Erten</i>	<i>H. Oral</i>
Turizm ve Ta. Bakanı	İmar ve İskân Bakanı	Köy İşleri Bakanı	
<i>A. İ. Göğüş</i>	<i>S. Kutlay</i>	<i>L. Yurdoğlu</i>	

TÜRKİYE İLE İRAN ARASINDA TRANSİT ANLAŞMASI

Bir taraftan,
Ekselans Türkiye Cumhurbaşkanı,
ve diğer taraftan,
Majeste Emperyal İran Şehinşahi,

İktisadi münasebetleri daha da geliştirmek isteği ile ve iki memleket arasında transit mevzuunda daha büyük kolaylıklar uygulanmasını sağlamak amacıyla, Yüksek Âkîd Tarafların bu konularda birbirlerine karşılıklı olarak uygulayacakları kolaylık ve faydaların Barselon Konferansı tarafından 14 Nisan 1921 tarihinde onanan Transit Nakliyatının Serbestliği hakkındaki tüzüğün hükümlerine olduğu gibi, Yüksek Âkîd Tarafların bağlı buldukları nakliyat ve ulaştırma ile ilgili hususlar hakkındaki bileümle milletlerarası andlaşma ve anlaşmalara da uygun olacağını kabul ederek,

Yukarda sözü geçen gayelerin gerçekleşmesini sağlayacak en uygun tedbirlerin, anılan milletlerarası anlaşmaların çerçevesi içinde, bahis konusu nakliyata tahsis edilen yollar üzerinde Yüksek Âkîd Tarafların hükümlerine veya Devlet otoritesi haklarına halel gelmeden, müşterek anlaşma ile ilân edilmesinin gerektiği düşüncesi ile,

Bu hususta bir anlaşma akdine karar vererek aşağıdaki temsilcileri tâyin eylemişlerdir.

Ekselâns Türkiye Cumhurbaşkanı için :

Bay Rahmi Gümrükçüoğlu - Dışişleri Bakanlığı

Birinci İktisat Dairesi Genel Müdür Muavini

Majeste Emperyal İran Şehinşahi için :

Bay Mühendis Golamhosein Homayoun - İktisat Vezaretinde

Genel Müdür,

Mezkûr temsilciler usulüne uygun ve muteber görülen salâhiyetmanelerini teati ettikten sonra, aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır :

Madde — 1.

Yüksek Âkîd Taraflardan herbiri, bu Anlaşma hükümleri gereğince kendi ülkesinden geçecek diğer büyük Âkîda ait yoleular ile einsine çıkış ve varış yerine bakılmaksızın yolcu eşyası, ticari eşya ve taşıtlar için serbest transit hakkı tanır.

Not. I. Çıkış ve varış yeri Âkîd memleketlerin hudutları dışında olup Âkîdler ülkesinden geçen yolcu, eşya ve taşıtlar Âkîdler ülkesinde transit sayılır.

Not. 2. Transit eşyasının Yüksek Âkîd Taraflar ülkesinde aktarma edilmesi, karaya çıkarılması, bakımı, muvakkat antrepoya konması ve bu antrepoda manipülasyona tabi tutulması, ambalâjlanması ve ambarda teşhiri gibi hususlar bu eşyanın transit mahiyetini değiştirmez.

Madde — 2.

Yüksek Âkîd Taraflardan herbiri, iki memleket arasında transit faaliyetinin iyi cereyanı bakımından kendi ülkesinde transit nakliyatının faydalandığı kara ve demiryollarının onarımı ve bakımını ve bu yolların her mevsimde taşıtlar tarafından rahatlıkla kullanılabilir şekilde muhafazasını temin ederler ve tamamlanması ve uzatılması gereken kısımlar için lüzumlu tedbirleri alırlar.

Transit nakliyatının faydalanacağı yollar (I) numaralı Protokolde gösterilmiştir.

Madde — 3.

Yüksek Âkîd Taraflardan her biri, yolcu ve transit nakliyatını geliştirmek üzere, gümrük ve transitle ilgili diğer bilûmum formaliteleri âzami ölçüde basitleştirmek ve süratlendirmek için bütün tedbirleri alacaktır.

Bu maksatla (II) numaralı Protokolde gösterilen tedbirler alınmıştır.

Madde — 4.

Yüksek Âkîd Taraflardan her biri, diğer Tarafa aidolup transit yolcu ve eşya nakliyatı ile iştigal eden müessese ve şirketlerin - hakiki ve hükmi şahıslarını - kendi ülkesinde (I) numaralı Protokolde gösterilen transit yolları üzerinde transit nakliyatı yapmalarına müsaade eder.

Bu müsaade aynı zamanda çıkış ve varış yeri Âkîd Tarafların topraklarında bulunan yolcu ve eşya nakliyatını da kapsar.

Madde — 5.

Yüksek Âkîd Taraflar ülkesinden transit olarak geçen yolcu eşyası, ticari eşya ve taşıtlardan hizmet karşılığı ücretlerden başka hiçbir vergi ve resim alınmaz.

Madde — 6.

Yüksek Âkîd Taraflardan her biri transit nakliyatını kolaylaştırmak maksadiyle, kendi ülkesindeki transit yolları üzerinde, transit nakliyatının miktar ve hacmi ile mütenasibolarak, ambar, ardiye, yükleme ve boşaltma tesislerini temin edecek ve bakımını yapacaktır. Aynı veçhile, diğer taraf yolcularının ve transit eşyasının gidiş ve gelişlerinde gecikmeye yol açmayacak şekilde vagon ve diğer taşıt araçlarını sağlayacaktır.

Madde — 7.

Yüksek Âkîdlardan her biri, transit nakliyatını kolaylaştırmak ve düzenlemek maksadiyle diğer Âkîd Tarafın transit nakliyatı ile iştigal eden müessese ve teşekküllerinin kendi ülkesinde transit faaliyetinin icabettirdiği yerlerde, mümessillik ve acantalık tesis etmelerine muvafakat eder, ve bu hususta âzami kolaylığı gösterir.

Madde — 8.

Yüksek Âkîd Taraflar, transit ticaret ve nakliyatının gelişmesini teminen demiryolu, denizyolu navlunlariyle, liman ve demiryolu hizmetleri ücretlerinde mümkün olan âzami tenzilâtı yapar ve bu tenzilâtı mektupla yekdiğerine bildirir.

Madde — 9.

Yüksek Âkîd Taraflar, bu Anlaşmada münderic hükümlerden her hangi birine nazaran transit nakliyatını daha da kolaylaştıracı bir milletlerarası anlaşmaya taraf oldukları takdirde, işbu anlaşmanın tadiline lüzum olmaksızın o kolaylıkları yekdiğerine uygularlar.

Madde — 10.

Menşei iki memlekette birinde olup diğer memleketin arazisi üzerinde transit olarak bulunan mallar, üçüncü bir memlekete satışları dolayısıyla hiçbir vergiye, harca veya resme tabi olmayacaklardır. Kezalik, yukarıda anılan satış işlemlerine gerek kendi adlarına, gerek vekil

olarak taraf teşkil eden kimseler de işbu satışlardan mütevellit her türlü vergi mükellefiyetinden (Muamele Vergisi ve Gelir vergileri dâhil) muaf olacaklardır.

Yukarıda anılan vergi muafılığı, yukarıda sözü edilen kimselerin hizmetinde bulunan şahıslara herhangi bir şekilde ödedikleri maaş, şerefiye, komisyon veya bileümle diğer ücretler için uygulanmaz.

Madde — 11.

Milletlerarası anlaşmalar mucibince transiti yasak edilen eşya ile, Yüksek Âkîd Tarafların kendi kanunlarına göre transit nakliyatı müsaadeye tâbi olan eşyaya ait hükümler mahfuzdur.

Madde — 12.

Bu anlaşmanın iyi bir şekilde yürütülmesini ve muhtemel zorlukların giderilmesini sağlamak maksadı ile Yüksek Âkîd Taraflardan her hangi birinin isteği, üzerine iki memlekete mensup temsilcilerden müteşekkil bir Karma Komisyon kurulur.

Bu komisyon münavebe ile Tahran ve Ankara'da toplanır.

Karma Komisyonun işbu Anlaşma hükümleri dâhilinde aldığı kararlar aynen tatbik olunur. Ancak, komisyon Anlaşma veya ilişik protokollerin bâzı maddelerinde değişiklik yapılmasını lüzumlu gördüğü takdirde, bunları Tarafların salâhiyetli makamlarının onayına sunar.

Madde — 13.

Yüksek Âkîd Taraflar, transit işlerini yürütecek ve bu mevzuda lüzumlu tedbirleri alacak ve bu Anlaşmanın hüsnü icrasını kontrol edecek merkezî makamı tayin ve yekdiğerine bildirirler.

Madde — 14.

İşbu Anlaşma, iki memleket arasında 1949 senesinde akdedilen Transit Anlaşması, Protokol ve ekleri ile, transitle ilgili diğer vesikaların yerine kaim olmak üzere akdedilmiş olup, iki memleketin millî mevzuatı uyarınca tasdik ve tasdik beyannamelerinin Ankara'da teatisini mütaakıp yürürlüğe girecektir.

Madde — 15.

İşbu Anlaşma ve eki Protokoller, tasdik beyannamelerinin teatisi tarihinden itibaren beş sene için muteber olup Âkîdlardan biri tarafından bu müddetin hitamından altı ay önce feshi ihbar edilmediği takdirde, daha beş sene için kendiliğinden temdit edilmiş sayılır.

Tahran'da 1 Şubat 1964 tarihinde Türkçe, Farsça ve Fransızca olmak üzere üç nüsha halinde tanzim edilmiş olup, ihtilâf vukuunda Fransızca metne itibar edilir.

Türkiye Hükümeti adına İran Hükümeti adına
Rahmi Gümrukçüoğlu *Golamhossein Homayoun*

PROTOKOL (I)

(Transit yolları hakkında)

Türkiye ve İran arasında bugün imzalanan Transit Anlaşmasının 2 nci maddesine atfen, iki Hükümet karşılıklı kolaylık sağlamak üzere başlıca transit yollarını aşağıdaki şekilde tesbit etmişlerdir, bu yollardan nakledilecek mallar Tarafların göstereceği gümrük kapılarından geçecektir.

a) İran hudutları dâhilinde bulunan transit yolları :

1. Bazergan - Tebriz - Tahran - Arul - Sari - Şahpesend - Beenurd - Meşhed - Tayyibat - Kal Kale - Afganistan hududu.

2. Bazergan - Tebriz - Tahran - İsfahan - Yazd - Kerman - Zahedan - Mircave - Pakistan hududu.

b) Türk hudutları dâhilinde bulunan transit yolları :

1. Gürbulak - Erzurum - Trabzon,

2. Gürbulak - Erzurum - Iskenderun,

3. Gürbulak - Erzurum - Sivas - Ankara - İstanbul - Edirne - Bulgaristan veya Yunanistan hudutları.

4. Gürbulak - Erzurum - Sivas - Ankara - İstanbul - Tekirdağ - Ipsala - Yunanistan hududu.

Bunlara ilâveten, Anlaşmanın 8 nci maddesinde sözü geçen Karma Komisyonunda varılacak anlaşma üzerine diğer yolların tesbiti de mümkündür.

İki memleketin trafiğe açık bütün yolları iki memleket uyruklularının gidiş gelişleri için serbest ve aynı şekilde demiryolları Tarafların yolcularının ve transit eşyasının istifadesine de açık olacaktır.

c) Âkîd Taraflar Tebriz - Kotur ve Van demiryolları inşaatının tamamlanması ve iki memleket demiryolları şebekesinin bağlanması için lâzım gelen teşebbüslerde bulunacaklardır.

d) Mezkûr demiryollarının işletmeye açılmasından altı ay öncce, bu Anlaşmanın 8 nci maddesinde sözü geçen Karma Komisyon her iki memleket demiryolları yetkili temsilcilerinin iştiraki ile toplanacak ve iki memleket arasında transit trenlerinin ve emtiasının geçişi ve bununla ilgili diğer meselelere mütaallik gereken kararları alacaktır.

Türkiye Hükümeti adına
Rahmi Gümrükçüoğlu

İran Hükümeti adına
Golamhosein Homayoun

PROTOKOL (2)

(Gümrük formalitelerinin kolaylaştırılması hakkında)

Bugün imzalanan «Türkiye ile İran arasında Transit Anlaşması» ile ilgili olarak, iki Hükümet transit nakliyatına mütaallik gümrük formalitelerinde kolaylık ve yeknasaklığı sağlamak amacıyla, aşağıdaki hususları kararlaştırmışlardır.

Madde — 1.

Yüksek Âkîd Taraflara ait hususi ve umumi taşıtlar, Âkîd Taraflar için muteber milletlerarası geçiş müsaadelerini (Carnet de Passage, Triptyque) haiz buldukları takdirde bu müsaadeler teminat olarak kabul edilecektir.

Madde — 2.

Transit nakliyatının, Yüksek Âkîdlarca yekdiğerine tezkiye edilen nakliye müesseseleri ve şirketleri tarafından, aşağıda vasıfları yazılı taşıtlarla yapılması halinde, Âkîdlar Gümrük İdarelerinde hamuleye ait gümrük formalitelerinde âzami kolaylık uygulanır.

Teminatın miktar ve şartları ilişik mektupta gösterilmiştir.

Yukarda sözü edilen vasıflar şunlardır :

Kamyonların eşya konulan mahalleri demiryolu vagonlarındaki gibi kapalı olmalıdır. Taşıtın yalnız bir kapısı bulunmalı, bu kapı gümrükçe mühürlendiğinde eşyaya dokunma imkânı kalmamalıdır.

Kapalı kamyonlarla taşınması mümkün olmayan ağır veya hacımlı eşyanın açık kamyonla naklinde, üzeri içindeki eşyaya temas edilmesine imkân bırakmayan brandadan bir örtü ile kapatılmış, bu örtü vasıtaya her tarafından düğümsüz iplerle bağlanmış ve kurşunla mühürlenmiş olmalıdır.

Madde — 3.

Bu protokolün ikinci maddesinde yazılı müesseseler ve şirketlere ait taşıtlara Yüksek Âkîd Taraflardan birinin gümrük idarelerince takılan kurşun mühürler, manifestolarında gösterilen yerlerde sağlam ve adeden tam olarak görüldüğü ve şüpheyi mucip bir hal veya ihbar bulunmadığı takdirde vasıtalar haricen kontrol edilerek kurşunla mühürlenir, giriş veya çıkışlarına müsaade edilir.

Madde — 4.

Tezkiyeli müessese ve şirketlerin - hakiki ve hükmi şahıslar - yukarda kayıtlı vasıfları haiz olmayan taşıtları ile, tezkiye edilmeyen müessese ve şirketlere ait taşıtlara, gümrük teminatı ve formaliteleri mevzuunda, tarafların dahilî mevzuatı uygulanır.

Madde — 5.

Transit beyannamesi, manifestosu ve bunların tanzimi, tescili ve sair gümrük formaliteleri Tarafların dahilî mevzuatında belirtilen usullere tabi tutulur. Bu formaliteler en kolay şekli ile uygulanır.

Madde — 6.

Hava ve demiryolu ile yapılacak transit nakliyatında gümrük formaliteleri yönünden milletlerarası transit kaideleri uygulanır.

Madde — 7.

Zatî eşya dışında kalan yoleu beraberindeki transit eşya, yurt dışına çıkarılmak üzere, gerekli gümrük muamelesine tabi tutulur.

Madde — 8.

Bu Anlaşmada belirtilen transit nakliyatının icrasında usulsüzlük tesbit edildiği takdirde Tarafların, kaçakçılık kanunu dâhil, ilgili kanun ve mevzuatı uygulanır.

Madde — 9.

Transit eşyası, Âkîd Taraflardan birinin ülkesinde ithal muamelesine tabi tutulacak, ancak, gümrük işlemleri ilk hudut gümrüğünde ifa edilmeyip eşya memleket içine götürülecek ise, transit muamelesine tabi tutulur ve bu takdirde gümrük teminatı, muayene ve usulsüzlük mevzularında bu protokolün 2 nci, 3 ncü ve 8 nci maddelerindeki esaslar uygulanır.

Madde — 10.

Âkîd Taraflar gümrük makamlarınca gerek gümrük teminatı gerek sair formaliteler bakımından bu protokölda yazılı hususlara kıyasla daha da kolaylaştırıcı usullerin tatbiki uygun görüldüğü takdirde, bu Protokolün değiştirilmesine lüzum kalmaksızın o usuller uygulanır.

Tahran'da 1 Şubat 1964 tarihinde imzalanmıştır.

Türkiye Hükümeti adına
Rahmi Gümrükçüoğlu

İran Hükümeti adına
Golamhosein Homayoun

Bay Başkan,

Bugünkü tarihle İran ile Türkiye arasında Transit Anlaşmasının imzalanması ile sonuçlanan müzakerelere atfen Anlaşmanın 3 ncü maddesi ve (II) numaralı Protokolün (2) ncü maddesinde sözü geçen gümrük kolaylıkları ile ilgili olarak gümrük teminatı konusunda aşağıdaki şekilde mutabık kalındığını saygı ile arz ederim :

1. Âkîd Taraflarca tezkiye olunan nakliye müessesesi ve şirketleri gümrük teminatı olarak diğ er Âkîd Tarafın gümrük idaresi adına her hudut giriş kapısı için, 12 000 Amerikan Dolârının kendi memleketinde tedavülde bulunan para ile karşılığını nakid veya banka mektubu olarak yatıracaktır.

İcabettiği takdirde bu meblâğ taraflar bankalarınca mutabık kalınacak döviz tahvil ve transfer edilecektir.

2. Âkîd Taraflar, lüzumu halinde, karşılıklı mutabakat üzerine nakid veya banka garantisi olarak yatırılan teminat miktarını azaltıp çoğaltabileceklerdir.

Hükümetinizin yukarıdaki hususlara dair mutabakatını lütfen bildirmenizi saygılarımla rica ederim Bay Başkan.

Rahmi Gümrükçüoğlu
Türk heyeti Başkanı
Tahran

İran Heyeti Başkanı

Tahran, 1 Şubat 1964

Bay Başkan,

Muhtevası aşağıda kayıtlı bugünkü tarihli mektubunuzu aldığımı bildirmekte şeref kazanırım :
«Bugünkü tarihle İran ile Türkiye arasında Transit Anlaşmasının imzalanması ile sonuçlanan müzakerelere atfen Anlaşmanın 3 ncü maddesi ve (II) numaralı Protokolün (2) ncü maddesinde sözü geçen gümrük kolaylıkları ile ilgili olarak gümrük teminatı konusunda aşağıdaki şekilde mutabık kalındığını saygı ile arz ederim :

1. Âkîd Taraflarca tezkiye olunan nakliye müessesesi ve şirketleri gümrük teminatı olarak diğ er Âkîd Tarafın gümrük idaresi adına her hudut giriş kapısı için, 12 000 Amerikan Dolârının kendi memleketinde tedavülde bulunan para ile karşılığını nakid veya banka mektubu olarak yatıracaktır.

İcabettiği takdirde bu meblâğ taraflar bankalarınca mutabık kalınacak döviz tahvil ve transfer edilecektir.

2. Âkîd Taraflar, lüzumu halinde, karşılıklı mutabakat üzerine nakid veya banka garantisi olarak yatırılan teminat miktarını azaltıp çoğaltabileceklerdir.

Hükümetinizin yukarıdaki hususlara dair mutabakatını lütfen bildirmenizi saygılarımla rica ederim, Bay Başkan.»

Türk Hükümetinin, İran Hükümetinin yukarıdaki teklifi ile mutabık bulunduğunu teyideder saygılarımı sunarım Bay Başkan.

Bay Mühendis Golamhosein Hamayoun
İran Heyeti Başkanı
Tahran

Türk Heyeti Başkanı